

NR 124 · GRUDZIEŃ 2016 · CZASOPISMO BEZPŁATNE

WĘDROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI

ISSN 2392-3393

· MIESIĘCZNIK ŚWIĘTOKRZYSKIEGO URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KIELCACH ·

Podsumowanie

Pierwszy rok wojewody

Święta...

...w stylu retro

*Święta Bożego Narodzenia to czas radości i szczęścia.
Życzymy Bożej Łaski, rodzinnego ciepła, miłości i życzliwości
we wszystkich polskich domach.*

*Prosimy przyjąć najserdeczniejsze życzenia zdrowia,
pogody ducha i spełnienia najskrytszych marzeń,
aby spotkania przy świątecznym stole
były też okazją do przypomnienia o sile sprawczej rodziny.*

*Życzymy, by dzień Narodzenia Pańskiego
oraz cały nadchodzący Nowy Rok
dostarczały niezapomnianych wrażeń
i wielkiej satysfakcji.*

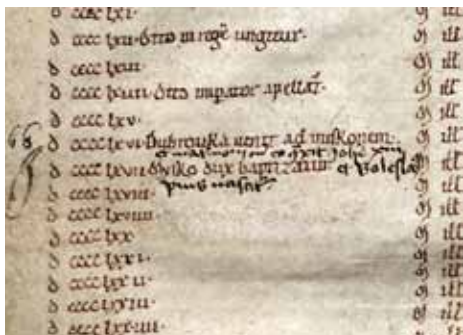
Agata Wojtyszek
Wojewoda Świętokrzyski

Andrzej Bętkowski
Wicewojewoda Świętokrzyski

Konkurs dla czytelników

Rozwiązanie konkursu z poprzedniego numeru:
Ten zabytek polskiej historiografii to „Rocznik świętokrzyski dawny”.

„Rocznik świętokrzyski dawny” - jeden z najcenniejszych dokumentów dotyczących historii Państwa Polskiego - powstał między 1122 a 1136 rokiem, najprawdopodobniej

w Krakowie. Został wpisany na końcu pergaminowego kodeksu „Epistolae canonicae cum glossa Anselmi Laudunensis”. Zawiera informacje o wydarzeniach z zarania naszej państwowości - m.in. informacje o ślubie Mieszka I z Dąbrówką i chrzcie Polski: „Dubrovka venit ad Miskonom” (Dąbrówka przybyła do Mieszka), „Mysko dux baptizatur” (książę Mieszko został ochrzczony). Od XV w. kodeks należał do biblioteki opactwa benedyktynów na Świętym Krzyżu (stąd właśnie pochodzi jego zwyczajowa nazwa), następnie trafił w XVIII w. do Biblioteki Załuskich. Po rozbiorach wywieziony do Petersburga, na mocy traktatu ryskiego został zwrócony Polsce w 1923 r. i przekazany do zbiorów Biblioteki Narodowej. W czasie II wojny światowej ewakuowany do Kanady, skąd powrócił po dwudziestu latach. Obecnie „Rocznik świętokrzyski dawny” przechowywany jest w skarbcu Biblioteki Narodowej (za stroną internetową Biblioteki Narodowej: www.bn.org.pl).

Zabytek ów został w tym roku wpisany na prestiżową Polską Listę Krajową Programu UNESCO Pamięć Świata, która obejmuje najcenniejsze zabytki dziedzictwa obrazujące ważne wydarzenia z dziejów Polski, znajdujące się w naszych archiwach i bibliotekach. Na polskiej liście znajdują się m.in.: Konstytucja 3 maja, kronika Galla Ano-

nima, Kazania świętokrzyskie, autograf „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza, XI-wieczny Złoty kodeks gnieźnieński, akt unii krewskiej, Statut Łaskiego z 1506 r., akt erekcyjny Związku Pruskiego czy „Banderia Prutenorum” Jana Długosza. Pamięć Świata to międzynarodowy projekt sygnowany przez UNESCO, zapoczątkowany w 1992 r. Oprócz listy międzynarodowej prowadzone są wykazy narodowe i regionalne. Na ilustracji: fragment rocznika z zapisem o przybyciu Dąbrówki i chrzcie Mieszka.

Nagrodę w konkursie otrzymuje Magdalena Pokrzywianka. Gratulujemy! (prosimy o kontakt z redakcją).

Nasze kolejne pytanie:

Pochodził z niemieckiej Saksonii, a Polskę uważał za swą drugą ojczyznę. W 1816 r. został profesorem Szkoły Akademiczno-Górnicznej w Kielcach. Jako wysokiej klasy specjalista wykładał tam m.in. geologię i mineralogię, prowadził przy tym własne badania geologiczne, a ich wyniki zebrał w dziele „Geologiczny opis Polski”. Jest dziś patronem jednej z kieleckich ulic. Jak nazywał się ów naukowiec?

Na odpowiedzi czekamy do 19 stycznia 2017 r. pod adresem poczty elektronicznej: sekretariat.bw@kielce.uw.gov.pl lub numerem telefonu 41 342 12 32 (prosimy o podanie imienia i nazwiska oraz telefonu kontaktowego). Wśród czytelników, którzy udzielą prawidłowych odpowiedzi, rozlosujemy nagrody.

Wydawca:

Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
www.kielce.uw.gov.pl
tel. 41 344 29 56, fax 41 344 48 32
e-mail: wojewoda@kielce.uw.gov.pl

Miesięcznik redaguje Biuro Prasowe Wojewody
tel. 41 342 12 32
ISSN 2392-3393

Skład i łamanie: COLOR PRESS art Sp. z o.o.
www.colorpress.com.pl

Przegląd wydarzeń

...

Wojewoda Agata Wojtyszek otworzyła w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim konferencję „Senior+”. Wiodącym tematem spotkania był zakres i charakter usprawnień, które zostaną wdrożone w ramach Programu Senior-Wigor w roku 2017 dla dobra beneficjentów. Dyskutowano także o możliwościach tworzenia domów i klubów seniora w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi. Cel główny Programu Senior-Wigor to wsparcie seniorów poprzez dofinansowanie działań jednostek samorządu terytorialnego w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior-Wigor”. W 2017 roku nadejdą zmiany w programie, który będzie nazywał się „Senior +”. Proponowane zmiany dotyczą między innymi wprowadzenia nowej formy placówki - Klubu „Senior +”, kwot dofinansowań na funkcjonowanie, jednorazowego wsparcia finansowego oraz standardów lokalowych.

...

W Kielcach gościł wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński. Podpisał z marszałkiem województwa świętokrzyskiego umowę, na mocy której Muzeum Regionalne w Wiślicy od nowego roku będzie połączone z Muzeum Narodowym w Kielcach. W uroczystości uczestniczyli wojewoda Agata Wojtyszek oraz wicewojewoda Andrzej Bętkowski. Muzeum Archeologiczne w Wiślicy stanie się 1 stycznia 2017 r. nowym oddziałem Muzeum Narodowego w Kielcach, współprowadzonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorząd województwa świętokrzyskiego. Za przeprowadzenie procedury połączenia dwóch instytucji odpowiadać będą władze województwa świętokrzyskiego. Statut, uwzględniający zmiany przewidziane w umowie, zostanie nadany przez ministra po zakończeniu tej procedury.

...

Wojewoda Agata Wojtyszek oraz wiceminister infrastruktury i budownictwa Tomasz Żuchowski otworzyli w urzędzie wojewódzkim konferencję konsultacyjną projektu Kodeksu urbanistyczno-budowlanego. Podczas zorganizowanego przez wojewodę spotkania - z udziałem m.in. przedsiębiorców, samorządowców, pracowników inspektoratów nadzoru budowlanego - wiceminister wyjaśniał kwestie związane z projektem ustawy, który został skierowany do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji publicznych. Jak wyjaśnia Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, rozwiązania zaproponowane w kodeksie będą wprowadzane stopniowo, w kilkuletnim okresie przejściowym, co umożliwi realizację inwestycji na podstawie wydanych decyzji o warunkach zabudowy i pozwoleń na budowę.

...

W konferencji podsumowującej projekt „Nasz dzielnicowy” wzięła udział wojewoda Agata Wojtyszek. Głównym celem spotkania było przedstawienie stanu realizacji przedsięwzięcia oraz zaprezentowanie celów jego kolejnego etapu. Do tej pory przeprowadzono cykl szkoleń, które pozwoliły dzielnicowym podnieść kompetencje oraz zwiększyć zaufanie społeczne. W trakcie konferencji wojewoda wraz z szefem świętokrzyskich policjantów podziękowali za wsparcie i pomoc w realizacji projektu dyrektorowi Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Kielcach, dyrektorowi Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach oraz pracownikom tej instytucji. „Nasz dzielnicowy” jest współfinansowany ze środków rządowego programu zapobiegania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016-2017”.

Temat miesiąca

Święta w stylu retro...

Dawne świąteczne kartki pocztowe z kolekcji Igora Metzgera.

Pierwszy rok wojewody: podsumowanie

Rok pracy na stanowisku wojewody świętokrzyskiego podsumowała Agata Wojtyszek podczas konferencji prasowej w urzędzie wojewódzkim. W trakcie spotkania, z udziałem wicewojewody Andrzeja Bętkowskiego, wojewoda przedstawiła stan wykonania swych zadań, jako przedstawiciela rządu w terenie.

Jak podkreśliła, sukcesem była realizacja programu „Rodzina 500+”: wsparciem w naszym regionie objętych zostało ponad 82 tysiące rodzin, a służby wojewody przeprowadziły szeroko zakrojoną akcję informacyjną w całym województwie. - Ten rządowy program to wzmocnienie polskich rodzin, poprawa ich bytu, to zachęta do tego, by nie bać się podejmować decyzji o powiększeniu swej rodziny. W województwie świętokrzyskim skorzystało z tego programu bardzo dużo rodzin z jednym dzieckiem, zaś nasze działania, we współpracy z samorządami, zaowocowały tym, że bardzo szybko dotarły do nich pieniądze - powiedziała Agata Wojtyszek.

Wojewoda mówiła o pozyskiwaniu rządowych dotacji dla województwa, m.in. blisko 41 mln zł na zadania w ramach programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej, prawie 55 mln zł na odbudowę dróg zniszczonych na skutek klęsk żywiołowych, niemal 4 mln zł na realizację programu „Maluch” czy też 8 mln zł dla szpitali we Włoszczowie i Sandomierzu na budowę lądowisk dla śmigłowców Lotniczego Pogotowia Ratunkowego i doposażenie placówek medycznych.

Ważnym wydarzeniem w regionie były Światowe Dni Młodzieży - m.in. opracowano plan organizacji i zabezpieczenia obchodów Dni Diecezjalnych w ramach ŚDM w naszym województwie oraz przeprowadzono szereg spotkań dotyczących przygotowania obchodów oraz zabezpieczenia medycznego ŚDM. Agata Wojtyszek mówiła także o przedsięwzięciu towarzyszącym szczytowi NATO w Warszawie: zorganizowanych w Kielcach „Ogólnopolskich Dniach NATO”, w których udział wzięło około 3 tys. mieszkańców regionu, a także o wspieraniu wydarzeń kulturalnych. Z inicjatywy wojewody odbyło się sympozjum naukowe „Dziedzictwo Świętego Krzyża. Sacrum-kultura-natura”, inaugurujące obchody w regionie 1050. rocznicy Chrztu Polski oraz zorganizowano na Świętym Krzyżu spektakl słowno-muzyczny „Pieśni łysogórskie”, przybliżający zabytki naszego piśmiennictwa.

We wszystkich powiatach regionu - jak zaznaczyła wojewoda - odbyły się spotkania informacyjne pod hasłem „Dobra szkoła”, podczas których rozmawiano z przed-

stawicielami organów założycielskich szkół o planowanej reformie systemu edukacji. Wojewoda podkreśliła także dobrą współpracę z wojewodami z ościennych województw, podała przykład opracowania projektu wspólnego wystąpienia wojewodów: lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego do Ministerstwa Środowiska w sprawie zmiany ustawy Prawo łowieckie w części dotyczącej szacowania szkód łowieckich, jako rządowego zadania zleconego. Agata Wojtyszek odebrała z rąk premier Beaty Szydło nominację na stanowisko wojewody świętokrzyskiego 8 grudnia 2015 r.

Współczesna administracja to zespół profesjonalistów otwartych na potrzeby obywateli. To grupa ludzi, których łączy jedna idea - służba społeczeństwu. Moim priorytetem jest wysoki standard pracy i wrażliwość na problemy lokalnych środowisk. Staram się być jak najbliżej mieszkańców, wsłuchiwać się w ich głosy, a służba ludziom jest wyznacznikiem moich działań.

Jestem dumna, że pracując razem z wicewojewodą Andrzejem Bętkowskim w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim - miejscu, gdzie dobre tradycje spotykają się z nowoczesnością, możemy kierować przyjazną administracją.

Agata Wojtyszek
Wojewoda Świętokrzyski

WOJEWODA ŚWIĘTOKRZYSKI: rok pierwszy

RODZINA
500+

SYSTEMOWE WSPARCIE POLSKICH RODZIN

AKCJA
INFORMACYJNA
w całym regionie

82 211 rodzin w regionie
objętych wsparciem

520 678 959 złotych
przekazanych dotacji

Świętokrzyskie -
1. miejsce w kraju
pod względem
realizacji programu:
do 31 sierpnia 2016 r.
rozpatrzono **96,5%** wniosków
o przyznanie świadczenia.

ŚWIATOWE DNI MŁODZIEŻY

- spotkania dotyczące przygotowania obchodów w województwie
- powołanie Pełnomocnika Wojewody ds. ŚDM.
- plan organizacji i zabezpieczenia obchodów Dni Diecezjalnych w ramach Światowych Dni Młodzieży.

KIELCE RAZEM z NATO

Kielce, lipiec 2016: piknik towarzyszący Szczytowi NATO
w Warszawie - udział ok. 3 tysięcy mieszkańców regionu.

Ogólnopolskie Dni NATO

MECENAT KULTURALNY

Symposium naukowe „Dziedzictwo Świętego Krzyża. Sacrum-kultura-natura”,
inaugurujące obchody w naszym województwie 1050. rocznicy Chrztu Polski

„Pieśni łysogórskie” - spektakl słowno-muzyczny na Świętym Krzyżu
przybliżający zabytki piśmiennictwa i literatury regionu.

**POZYSKANE
RZĄDOWE DOTACJE:**

- między innymi:
- program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej: **40 882 219 zł**
 - odbudowa dróg „powodziowych”: **54 984 890 zł**;
 - program „Maluch”: **3 793 787 zł**;
 - zabezpieczenie osuwisk: **3 300 000 zł**;
 - zabezpieczenie wąwozów lessowych: **1 990 000 zł**;
 - zabezpieczenie przeciwpowodziowe: **11 204 000 zł** dla Samorządu Województwa Świętokrzyskiego;
 - utrzymanie rowów melioracyjnych, itp.: **7 500 000 zł**.

ŚRODKI

z ogólnej rezerwy budżetowej:
3 307 965 zł, z tego:

**507 965 zł na dofinansowanie
ZOZ w Staszowie,**

**1 000 000 zł na dofinansowanie
DPS w Pęczawicach Górnych,**

**1 800 000 zł na dofinansowanie
ZOZ w Końskich.**

**NIEODPŁATNA
POMOC PRAWNA**

**52 punkty uruchomione
od 1 stycznia 2016 r.
9237 udzielonych porad**

**Dobra
Szkoła**

**reforma edukacji: spotkania
informacyjne w powiatach**

**8 MILIONÓW
ZŁOTYCH**

pozyskane ministerialne wsparcie
na budowę lądowisk dla śmigłowców LPR
i doposażenie szpitali
we Włoszczowie i Sandomierzu.

**SYSTEM INFORMACJI PRZESTRZENNEJ
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO**

zawarte porozumienie z Marszałkiem Województwa
o współdziałaniu w zakresie tworzenia, utrzymania,
eksploatacji i rozwijania Regionalnej Infrastruktury
Informacji Przestrzennej.

Świętokrzyski
Urząd Wojewódzki

PRAWO ŁOWIECKIE

projekt wspólnego wystąpienia wojewodów: lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego
do Ministerstwa Środowiska w sprawie zmiany ustawy **Prawo łowieckie** w części dotyczącej
szacowania szkód łowieckich, jako rządowego zadania zleconego.

Pierwszy rok w obiektywie

Wieści z urzędu

Zima - trudna pora roku, nie bądź obojętny! Reaguj!

Często uważa się, że zagrożenie śmiercią z powodu wychłodzenia dotyczy tylko osób bezdomnych. Jednakże zdarza się, że ofiarami są również osoby starsze, mieszkające samotnie, czy chore. Bywają nimi także osoby, które zasnęły na powietrzu będąc pod wpływem alkoholu. W sezonie zimowym z wychłodzenia umiera średnio około 80 osób. Pamiętajmy, że możemy im pomóc, wystarczy zadzwonić pod numer alarmowy 112. Dlatego, jeżeli posiadamy informacje o osobach, które potrzebują pomocy: dzwońmy! - apeluje Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.

W każdym województwie przygotowane są miejsca, gdzie osoby potrzebujące pomocy mogą się ogrzać i przenoćować w mroźne dni oraz zjeść ciepły posiłek. Wykaz ośrodków wsparcia znajdujących się w województwie świętokrzyskim - wraz z adresami, nume-

rami telefonów oraz określonymi formami świadczonej pomocy - dostępny jest na stronie internetowej urzędu wojewódzkiego www.kielce.uw.gov.pl.

Rząd wspomógł szpitale

Szpitale we Włoszczowie i Sandomierzu otrzymały ministerialne wsparcie finansowe. To efekt wspólnych działań podsekretarza stanu w ministerstwie zdrowia Marka Tombarkiewicza i wojewody Agaty Wojtyszek. Wiceminister poinformował o uruchomieniu do końca 2016 roku środków finansowych dla placówki we Włoszczowie - dofinansowanie w wysokości 5 milionów złotych (wartość całego projektu to 6,6 miliona złotych) i Sandomierzu - 3 miliony złotych dopłaty (wartość całego projektu to 4,7 miliona złotych). Pieniądze zostaną przeznaczone na budowę lądowisk dla śmigłowców LPR i doposażenie tych placówek medycznych.

Zatrzymane w kadrze

Kielce, rok 1967: na pierwszym planie lotniczego zdjęcia widzimy dzisiejszy Plac Wolności (wówczas zwany Placem Obrońców Stalingradu), z charakterystycznym budynkiem dawnych, XIX-wiecznych hal targowych po jego północnej stronie. W głębi gmach (już nieistniejący) Szkoły Powszechnej im. Staszica, na rynek przyjechał właśnie czerwony miejski autobus (przystanek był

przy kamienicy „Pod Trzema Herbami”), zaś na ostatnim planie widać założone wykopy pod fundamenty urzędu wojewódzkiego, którego budowę wtedy rozpoczęto. Fotografia pochodzi z archiwum profesora Jana Leszka Adamczyka, nieżyjącego już historyka, regionalisty, znawcy dziejów Kielc.

[JK]

Ludzie naszego regionu

Zygmunt Czubiński

Ważnym dziełem tego wybitnego botanika i zasłużonego badacza ojczystej przyrody było opracowanie racjonalnej sieci rezerwatów w naszym kraju. Zygmunt Czubiński pochodził z Kielc, urodził się 24 czerwca 1912 r. W rodzinnym mieście ukończył Gimnazjum im. Mikołaja Reja, gdzie znalazł swojego pierwszego mistrza, znawcę flory regionu świętokrzyskiego, Kazimierza Kaznowskiego, któ-

ry wywarł duży wpływ na dalszą karierę naukową przyszedłszy z przyrody.

Po zdaniu matury studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Podczas okupacji uczył na tajnych kompletach, m.in. w Kielcach. Tuż po wojnie uzyskał stopień naukowy doktora, w 1954 r. profesora, a na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu współorganizował Wydział Biologii i Nauk o Ziemi. Czynnie uczestniczył w wielu inicjatywach mających na celu ochronę świętokrzyskiej przyrody. Już we wrześniu 1945 r., podczas obrad Państwowej Rady Ochrony Przyrody, wygłosił odczyt o projektowanych rezerwach w południowo-zachodniej części Gór Świętokrzyskich.

Zainteresowania naukowe profesora Czubińskiego obejmowały florystykę, geografię roślin, fitosocjologię i ochronę przyrody. Większość jego prac związana jest z terenami Wielkopolski i Pomorza, był świetnym znawcą szaty roślinnej tej części kraju. Ważną dziedziną jego działalności była ochrona przyrody, której poświęcił wiele zapału i energii. „Występuje w obronie jej piękna na konferencjach, różnych zjazdach naukowych, jak i w swych licznych i cennych publikacjach. Problemami ochrony przyrody interesował się od początku swej pracy naukowej” – podkreślano we wspomnieniowym artykule na łamach kieleckich „Przemian”. Jako znawca naszych rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych nie miał sobie równych. Opracowany przez niego plan sieci rezerwatów w Polsce został zatwierdzony przez Komitet Ochrony Przyrody i jej Zasobów Polskiej Akademii Nauk, a założeniem tego planu było utworzenie 800 obiektów chronionych.

Profesor Czubiński był członkiem PAN, przewodniczącym komisji Parków Narodowych i Rezerwatów Przyrody Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Jako nauczyciel akademicki wykształcił blisko 300 magistrów i doktorów. Jego imieniem nazwano rezerwat przyrody, m.in. Cisów w Górach Świętokrzyskich, Brzęki w Borach Tucholskich czy obszar ochrony ścisłej na terenie Wolińskiego Parku Narodowego.

Choć stale mieszkał w Poznaniu, pracując na swej uczelni (gdzie był także dyrektorem uniwersyteckiego ogrodu botanicznego), profesor często wracał w Góry Świętokrzyskie, których zbiorowiska roślinne z zamiłowaniem badał. Zygmunt Czubiński zmarł w Poznaniu 1 lutego 1967 roku. W Kielcach, na frontowej ścianie rodzinnego domu profesora przy ul. Sienkiewicza 42, widnieje pamiątkowa tablica mu poświęcona. Ilustracja: Zygmunt Czubiński na fotografii Jana Siudowskiego (za „Przemiany”, nr 3/1979).

[JK]

Poznaj świętokrzyskie zakątki

Wycieczka do Samsonowa

W miesięczniku krajoznawczego „Orli Lot” z roku 1927 zamieszczono ciekawe opisy regionalnych wycieczek członków Koła Krajoznawczego Seminarium Nauczycielskiego w Kielcach. Oto relacja z wyprawy do Zagnańska i Samsonowa pióra Tadeusza Musiała, ucznia IV kursu:

„Wyjechaliśmy z Kielc pociągiem, który dowiózł nas do Zagnańska, małej stacyjki, kilkanaście kilometrów odległej od miasta. Pogoda była prześliczna. Krajobraz okolic Zagnańska jest pagórkowaty, niewielkie wzniesienia pokrywa ją piękne lasy państwowe. W dolinach rozlane szeroko stawy, zarośnięte po brzegach tatarakiem, dodają uroku krajobrazowi. Wkrótce znaleźliśmy się przy jednym z nich. Brzeg w tym miejscu wysoki i suchy, zarosły lasem, z którego rozchodzi się dookoła zapach żywicy, był wymarzoną miejscem na odpoczynek i śniadanie. Z brzegu roztaczał się wspaniały widok na zwierciadło stawu, od którego lekki wiaterek przynosił chłód i upragnioną wilgoć. Postanowiliśmy utrwalić na kliszy tak piękny krajobraz. Więc naczelną fotograf naszego „kółka” ustawił aparat tuż nad wodą i oddalili się na chwilę po klisze. Tymczasem ten lekki wiaterek spłatał nam figla i zdmuchnął aparat do wody. Aparat na szczęście okazał się nieuszkodzony, aby zaś prędzej wyszeć, niósł go nasz instruktor jak karabin na ramieniu. Kilkaśet kroków od brzegu rośnie prastary, olbrzymi dąb. Pień jego mógłby z łatwością pomieścić wewnątrz 10 osób, a aby go opasać, 7-miu naszych kolegów musiało wziąć się za ręce. Z trzech olbrzymich jego konarów pozostało tylko dwa, po trzecim, kilka metrów nad ziemią, widnieje wielka rana zagipsowana starannie. Stary musi być ten król lasów.

Nie mając dużo czasu ruszyliśmy do właściwego celu naszej wycieczki - Samsonowa. Cicha i spokojna dzisiaj wioska, posiadająca 500 mieszkańców i szkołę gminną, rozbrzmiewała kiedyś hukem młotów parowych, krzykami robotników. W roku 1598 przemysłowiec Jan Caccio na zlecenie króla Zygmunta III wystawił tutaj hutę żelazną, w której przeważnie wyrabiano pałasze i strzelby. Dopiero biskup Sołtyk zmienił jej przeznaczenie, przebudowano piec i zaczęto odlewać naczynia domowe, walce, kowadła. Dziś już tylko ruiny pozostały z dawnej świetnej przeszłości.

Gdy śpiewając zbliżaliśmy się do Samsonowa, rzucił nam się od razu w oczy niski, gruby komin, a potem reszta murów, stojących dzisiaj na uboczu jakby odsunięta od wsi. Cicho i pusto tutaj. Widocznie dawno już przestały huczeć młoty fabryczne, bo wszystko zarośnięte bujną trawą i chwastami, a gdzieś tam na murach wybujały smukłe brzozy, strojąc szare mury w zieloną szatę. Ponieważ nasz aparat doskonale funkcjonuje po „nadmierzalnej kąpiel”, umieszczamy na kliszy najładniejszy fragment i opuszczamy Samsonów, który dostarczył nam tyle miłych i pożytecznych wrażeń”.

[JK]

Warto pamiętać

Kartka z kalendarza: grudzień

1340, 6 grudnia: prawa miejskie otrzymał Fałków. Kazimierz Wielki nadał - na prośbę ówczesnych właścicieli Piotra i Jakuba Szyrzyków - prawo przekształcenia wsi na miasto z prawem magdeburskim. Lokacja taka była wzorem prawno-organizacyjnym miast w wielu krajach, a wymogi dotyczyły m.in. warunków zabudowy. Fałków był pierwszą miejscowością z terenu dzisiejszego powiatu koneckiego, która dostała prawa miejskie. Utracono je po upadku powstania styczniowego, w 1869 r. (los taki spotkał wiele innych miast w zaborze rosyjskim).

1646, 7 grudnia: Hilary Mała, wolny gwarek z Niewachłowa, wyko-
pał wielkie samorodki gale-
ny, czyli rudy
ołowiu. Znale-
zisko przynio-
sło mu sławę
i pieniądze:
kruszec kupił
bowiem sta-
rosta kielecki
Stanisław Cze-
chowski, któ-
ry polecił wyko-
nać z niego rzeźbę św. Barbary, patronki górników, dla kościoła na Karczówce oraz płaskorzeźbę Matki Boskiej z Dzieciątkiem dla kolegiaty kieleckiej i figurę św. Antoniego dla kościoła w Borkowicach niedaleko Przysuchy (nota bene wieki później borkowicką parafę objął nasz znany regionalista ks. Jan Wiśniewski, autor cyklu „Dekanatów” i „Historycznych opisów”, wydawanych od pierwszej dekady XX stulecia).

Kościół i klasztor na Karczówce.

1887, 19 grudnia:

w Kielcach urodził się Kazimierz Tymieniecki, wybitny historyk, współtwórca Poznańskiej Szkoły Historycznej, którego postać zajmuje szczególną pozycję w dziejach polskiej historiografii. Dorobek naukowy profesora jest imponujący - obejmuje około 600 rozpraw, książek naukowych, artykułów dotyczących dziejów Polski od czasów najdawniejszych do XV w. Wiele z nich stanowiło punkt zwrotny w rozwoju polskiej myśli historycznej. W swych badaniach podejmował problematykę przemian społeczno-gospodarczych średniowiecza na ziemiach polskich oraz najdawniejszych dziejów Słowian. Wytyczył on nauce nowe kierunki i wywarł ogromny wpływ na kolejne pokolenia historyków.

Prof. Kazimierz Tymieniecki
(fot. encyklopedia.pwn.pl).

1930, 21 grudnia: w kinie „Palace” kieleccy widzowie mogli po raz pierwszy obejrzeć film dźwiękowy. Wyświetlano tam amerykańską komedię muzyczną „Parada miłości” w reż. Ernsta Lubitscha, z Janet MacDonald i Mauricem Chevalierem w rolach głównych. Premiera pierwszego polskiego dźwiękowca miała miejsce w marcu 1930 r. - była to „Moralność pani Dulskiej” Bolesława

Newolina, a dialogi utrwalone zostały na płycie gramofonowej (udźwiękowanie to nie zachowało się, niestety, do dziś). Pierwszym naszym filmem, którego dźwięk zarejestrowano bezpośrednio na taśmie filmowej, była natomiast komedia „Każdemu wolno kochać” z 1933 r. w reż. M. Krawicza i J. Warneckiego.

1979, 1 grudnia: w Kielcach rozpoczęło działalność Muzeum Zabawkarstwa, stanowiące początkowo głównie zaplecze badawcze dla producentów i projektantów zabawek. Najpierw mieściło się w budynku Muzeum Narodowego przy Rynku, później znalazło siedzibę przy ul. Zamkowej. Od 1988 muzeum funkcjonowało w budynku przy ul. Kościuszki, rozwinęło przy tym wszechstronną działalność i stało się jedyną tego rodzaju instytucją w kraju. Obecnie siedzibą muzeum jest gmach dawnych hal targowych przy placu Wolności. W 2002 r. Wojewoda Świętokrzyski przyznał Muzeum Zabawkarstwa tytuł „Dumy Regionu”, a statuetkę i dyplom odebrał ówczesny dyrektor - Ryszard Zięzio.

1977, 17 grudnia: w Jędrzejowie zmarł Tadeusz Przy-
pkowski, historyk nauki i sztuki, który „z równą ekspe-
riencją mówił o obrotach ciał niebieskich, jak o najlep-
szych potrawach staropolskiej kuchni”, cieszący się sławą
bibliofila, gastronomika, heraldyka oraz wybitnego gno-
monika. Wniósł niebagatelny wkład w rozwój historii
astronomii. Rekonstruował historyczne zegary słonecz-
ne oraz projektował nowe, precyzyjne, gnomony, opra-
cowywał monografię dotyczącą dziejów astronomii. Jed-
ną z dziedzin wszechstronnej działalności słynnego ję-
drzejowianina było muzealnictwo, którego stał się roz-
smakowanym znawcą i świetnym organizatorem. Cen-
ne zbiory przodków, które sam znacznie wzbogacił, wraz
z rodziną przekazał państwu.

2007, 26 grudnia:

zmarł płk Jan Teliga, oficer Armii Krajowej, działacz opozycji, komendant pierwszego powojennego Marszu Szlakiem I Kompanii Kadrowej. Pochodził z Sarniej Zwoli nie-
daleko Opatowa, od dzieciństwa mieszkał w podkieleckich Bie-
linach. Od roku 1943 był szefem „Sosny”, radomskiej ekspo-
zytury wywiadu AK, przyjął pseudonim „Habdank”. Po woj-
nie założył siatkę wywiadu kieleckiego okręgu Zrzesze-
nia „Wolność i Niezawisłość”. Został aresztowany przez
bezpiekę, po amnestii powrócił w rodzinne strony. Przez
lata znajdował się „pod opieką” służby bezpieczeństwa.
W latach 80. był jednym z pierwszych działaczy „Soli-
darności” na Kielecczyźnie, aresztowany w 1983 r., był
- jak też sam o tym mówił - najstarszym więźniem poli-
tycznym systemu.

Płk Józef Teliga (z lewej)
oraz gen. Antoni Heda „Szary”.

[JK]

Zygzakiem

Lektura przedwojennych numerów „Gazety Kieleckiej” daje ciekawy obraz sposobów witania przez kielczan nadchodzącego nowego roku. Najwięcej oczywiście było typowych balów sylwestrowych, o czym świadczy choćby notka z 1920 r.: „Staraniem miejscowego zespołu aktorskiego, w sali Teatru Polskiego odbędzie się wielka zabawa kostiumowa, wraz ze wspianią redutą. Od godz. 10 wieczorem na scenie odbędzie się przedstawienie z częścią koncertową oraz kabaretową, pożegnaniem starego i powitaniem Nowego Roku. Po przedstawieniu jak zwykle - tańce i konkurs na kostium z nagrodą. Stroje: balowe, wizytowe, kostiumy, maski”.

Rok później można było przeczytać zapowiedź imprezy organizowanej przez studencką brać: „Młodzież akademicka zjechała na święta do Kielc. Ożywiły się ulice naszego miasta od białych i brązowych czapek. Dorocznym zwyczajem urządzony będzie w salach Resursy Obywatelskiej akademicki sylwester. To też Akademickie Koło Kielczan zawczasu zwraca się do kielczanek i kielczan, aby zarezerwowali sobie wolny wieczór 31 grudnia. Nie wątpimy, że zjawią się tam wszyscy otrzymujący zaproszenia, aby się szczerze zabawić i poprzeć taki cel, jakim jest pomoc niezamożnym akademikom”. W tym samym numerze widniało zaproszenie od żołnierzy: „W sobotę, 31 grudnia 1921 roku wielka zabawa sylwestrowa w lokalach Kasyna oficerskiego przy ul. Bazarowej 7, II p. Korpus oficerski żywi nadzieję, że Obywatelstwo kieleckie zechce obecnością swoją nawiązać kontakt ze sferami wojskowymi tutejszego garnizonu”.

Kielczanie mieli sporą możliwość wyboru spędzenia nocy sylwestrowej. W noworocznym numerze z 1928 r. kielecki dziennik informował o spotkaniu u rzemieślników: „Stowarzyszenie Rzemieślników Chrześcijan (ul. Orla 4) dorocznym zwyczajem urządziło bal sylwestrowy. Ze względu na swą ustaloną tradycję, wieczór ten wzbudził zrozumiałe zainteresowanie w mieście”. Obok czytamy o balu maskowym w kinie „Palace”, zorganizowanym przez Towarzystwo Opieki nad schroniskiem dla sierot żydowskich (gdzie, przy okazji zabawy, zbierano fundusze na prowadzenie schroniska) oraz o „czwartackim wieczorze sylwestrowym”, na który zaprosił korpus podoficerów 4. Pułku Piechoty Legionów, a impreza ta odbyła się w świetlicy przy ul. Szerokiej 42.

Bawiono się także po kilku dniach od powitania nowego roku, jak np. podczas imprezy Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej z 1938 r.: „Na dzień 7 stycznia kielecki LOPP organizuje zabawę taneczną uroczaiącą różnymi ciekawymi niespodziankami. Zabawa odbędzie się w salonach WF i PW i zapowiada się bardzo dobrze” (zapewne się udała, choć w styczniowej „GK” z 1939 r. o tym nie napisano).

Po sylwestrowych balach czas był także na bardzo już poważne spotkania. W tamtych latach noworoczną tradycją stało się składanie na ręce wojewody życzeń kierowanych do Prezydenta RP oraz rządu. Spotkania te odbywały się w reprezentacyjnych salach d. pałacu biskupów, gdzie mieścił się wówczas Urząd Wojewódzki Kielecki. Przebieg miały bardzo podobny, jak choćby to zapowiadane w roku 1930 (wojewodą był wtedy Władysław Korsak): „Komunikuję nam, iż w dniu 1 stycznia 1930 roku o godz. 12 w południe pan Wojewoda Kielecki przyjmować będzie w sali portretowej Urzędu Wojewódzkiego życzenia dla pana Prezydenta Rzeczypospolitej i rządu od naczelników i przedstawicieli miejscowych władz i urzędów państwowych i samorządowych oraz instytucji społecznych i stowarzyszeń”.

[JK]

Przepisy kulinarne

Kapusta z fasolą po korczyńsku

Składniki: 2 kg kiszonej kapusty, pół kilograma fasoli „Piękny Jaś Korczyński”, 1 szklanka oleju, 4 cebule średniej wielkości, kilka suszonych grzybów, kminek, sól, pieprz ziołowy. Fasolę i grzyby moczymy na noc. Kapustę płuczemy i gotujemy w wodzie wraz z grzybami i szczyptą kminku. W osobnym naczyniu gotujemy fasolę. Po ugotowaniu układamy jedną czwartą, a resztę tłuczemy drewnianą łyżką. Kapustę odcedzamy i mieszamy z fasolą. Cebulę pokrojoną w kostkę podsmażamy na złoty kolor. Dodajemy do kapusty i mieszamy. Przyprawiamy pieprzem ziołowym, solą i dużą ilością kminku. Można ją okrasić skwarkami z usmażonego boczką, jak również dodajemy trochę całej fasoli dla podniesienia walorów estetycznych i smakowych (przepis Danuty Kostki z gm. Nowy Korczyn).

„Bomby”

Składniki: 7 kg ziemniaków, 2 kg kiszonej kapusty, 50 dag suszonych grzybów, 3 duże cebule, sól i pieprz do smaku. 1,5 kg ziemniaków obrać i ugotować. Po wystudzeniu zmielić w maszynce na drobnych oczkach. Resztę ziemniaków zetrzeć na tarce i dobrze odcisnąć, najlepiej w lnianym woreczku. Po odcisnięciu, tarcinę wkładamy do miski i dodajemy ugotowane wcześniej ziemniaki. Całość dobrze wyrabiamy. Ugotowaną kiszoną kapustę odciskamy i drobno siekamy tasakiem lub nożem. Grzyby po ugotowaniu mielimy w maszynce o grubych oczkach. Wszystkie produkty mieszamy razem, tzn. kapustę i grzyby, doprawiając do smaku solą, pieprzem, a następnie zasmażamy przez 10-15 min. na niewielkiej ilości tłuszczu i odstawiamy do wystygnięcia. W osobnym naczyniu smażymy cebulę. Z wyrobionego ciasta ziemniaczanego formujemy na dłoni podługne placki, wkładając 1 łyżkę farszu i zlepiając brzegi, by powstał kształt jajowaty. Bomby wrzucamy na wrzącą osoloną wodę i gotujemy 15-20 minut (w zależności od wielkości). Po ugotowaniu wyjmujemy łyżką cedzakową na talerz i polewamy wcześniej usmażoną cebulą (przepis Anny Skrobisz z Lipia w gm. Krasocin).

„Omyłka”

Składniki: 2 kg kapusty, 20 dag grzybów suszonych, pół kilograma czerwonej fasoli, 3 cebule, olej (do smażenia cebuli), sól, pieprz, liść laurowy, ziele angielskie. Kapustę wypłukać, zagotować w wodzie i odlać. Na oleju zeszklić cebulę i włożyć do kapusty. Grzyby obgotować, odcedzić, pokroić w paski i wrzucić do kapusty. Całość dusić na małym ogniu około 5 min. można dodać wody do grzybów. Fasolę namoczoną na noc obgotować w słonej wodzie, wodę odlać. Fasolę wrzucić do kapusty, wymieszać i jeszcze trochę potrzymać na ogniu. Do smaku doprawić solą i pieprzem (przepis Marii Krajewskiej z Lasocina w gm. Łopuszno).

Gęś w sosie

Składniki: pół gęsi, 2 łyżki miodu, duży seler, pół szklanki powideł śliwkowych, pół szklanki bulionu, sok z połowy cytryny, pół szklanki śmietany, tłuszcz do smażenia, pieprz i sól. Gęś oczyścić, umyć, osuszyć i podzielić na porcje. Natrzeć solą, pieprzem, sokiem z cytryny i miodem, odstawić na około pół godziny. Na patelni rozgrzać tłuszcz, obsmażyć porcję gęsi i przełożyć do brytfanny. Powidła śliwkowe rozprowadzić w gorącym bulionie, wlać do mięsa. Seler obrać, zetrzeć na tarce i obłożyć nim gęś. Brytfannę nakryć, wstawić do rozgrzanego piekarnika i piec podlewając gęś od czasu do czasu sosem z pieczenia i ewentualnie wodą. Pod koniec pieczenia wlać do sosu śmietanę i wymieszać. Podawać z kluskami (przepis Elżbiety Boryckiej z Konar w gm. Klimontów).